

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 39 Volume: 8 Issue: 39

Ağustos 2015 August 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**ÖNLİSANS MUHASEBE BÖLÜMÜ MEZUNLARININ MESLEK STANDARDI PROBLEMİ VE BİR
STANDART ÖNERİSİ**
**OCCUPATIONAL STANDARD PROBLEM OF GRADUCATES OF ASSOCIATE DEGREE PROGRAM IN
ACCOUNTING AND A STANDARD SUGGESTION**

Metin ALLAHVERDİ*
Seyfettin Caner KUZUCU**

Öz

Ülkemizde, 1989 yılında yasal statüsüne kavuşan muhasebe mesleği 2000'li yıllara değişim ve dönüşüm süreci yaşayarak girmiştir. Yaşanan gelişmeler ve uluslararası alanda alınan kararlar mesleğin yapılanmasından, uygulanmasına kadar yeni kurallar ve sistemler bütünü içerisinde hareket etmesini zorunlu kılmıştır. Standartlar mesleğin temel kılavuzu haline gelmiştir. Uluslararası karaktere sahip olan bu yapı, muhasebe mesleğinin ve muhasebenin yeni kültürünü oluşturmaktadır.

Son yıllarda Türkiye'de muhasebe elemanı işgücü talebi artış göstermiştir. Muhasebe mesleği en çok eleman arananlar listesinde ilk 10 içerisinde girmiştir. Mesleğe olan talebin karşılanması ise yapılan başvurulara göre çok az oranda kalmıştır. Bunun çeşitli sebepleri vardır. Bu çalışmada üniversitelerin önlisans muhasebe ve vergi uygulamaları bölümünde yoğun muhasebe eğitimi alarak mezun olanların iş dünyasında kendilerini meslek elemanı olarak yer almayı planladıkları ortamlarda karşılaştıkları problemler incelenmiştir. Ayrıca çalışmada muhasebe ara eleman mesleğine ilişkin herhangi bir meslek standardının olmadığını belirterek iş dünyası için bir muhasebe meslek elemanı standardı önerisi getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Muhasebe Eğitimi, Muhasebe Mesleği, Mesleki Standart.

Abstract

Accounting occupation which gained legal status in 1989 met the 2000's experiencing the course of change and transformation. Progresses which have been made and decisions that have been taken in international fields entail moving within the overall of new rules and systems from reorganisation and application of the occupation. Standards have become the essential guideline of the occupation. This organisation which has international characteristics forms accountancy occupation and its new culture.

Labour demand for accountancy employee has increased recently in Turkey. Accountancy occupation has been among the top ten most employee wanted lists. Meeting the demand for the occupation has been in lesser rate when compared to applications made. It has various reasons. The problems, which are encountered by those who graduates from associate degrees of accountancy and tax applications departments of universities by taking intensive accountancy education in the atmospheres where they plan to take place as vocational employees in business world, are conducted in this study. Besides, a suggestion for a standard of an accountancy occupational employee for business world stating the lack of an occupational standard for accountancy intermediate staff occupation is brought forward in this study.

Keywords: Accountancy, Accountancy Education, Accountancy Occupation, Occupational Standard.

Giriş

Muhasebe her türlü kuruluşun mali işlerle alakalı bölümünü ilgilendiriyor. Bu sebeple özellikle muhasebe alanında tecrübeli orta kademe ve kıdemli çalışanlara, yöneticilere ihtiyaç duyuluyor. Muhasebe departmanında çalışacak adayların yoğun olarak arandığı pozisyonlara baktığımızda en çok muhasebe ara elemanı sıfatına sahip işgücü olduğu görülmektedir. Fakat talebin yoğunluğuna karşın mesleğin arz yoğunluğu çok fazla olmamıştır.

Piyasaların aradığı muhasebe ara elemanı talebini karşılamak için üniversitelerin önlisans düzeyinde muhasebe ve vergi uygulamaları bölümleri açılmıştır. Bölümün mezunları için açık iş ilanı çok olsa da, işe yerleşme oranı daha düşük kalmıştır. İşe yerleşme oranlarının düşük kalmasında en büyük sorun iş dünyasının nitelikli meslek elemanı gereksinimini karşılayamamasıdır. Nitelikli meslek elemanı mesleki yeterlilikleri karşılayan kişilerden oluşur. Bunu sağlamak için belirli bir düzeyde eğitim almış ve bir takım sınavlardan başarılı olmuş olmak gerekir. Türkiye'de meslek elemanları için bu yeterlilikleri belirleyen ve belgelendiren kuruluşun düzenledikleri yeterlilikler içerisinde muhasebe mesleği için herhangi bir yeterliliğin olmaması bu mesleği icra etmek üzere yetiştirilen önlisans muhasebe ve vergi uygulamaları bölümü öğrencileri için bir takım problemler çıkmasına neden olmuştur.

* Öğr.Gör., Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Ali Akkanat MYO, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümü, allahverdi@selcuk.edu.tr

** Öğr.Gör., Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Ali Akkanat MYO, Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, sckuzucu@selcuk.edu.tr

Bu çalışmada önlisans muhasebe mezunlarının meslek talebi yolunda karşılaştıkları problemler tartışılmış ve bir muhasebe meslek standardı önerisi getirilerek işverenlerin nitelikli işgücü talebinin karşılanması için bir yol gösterilmiştir.

1. Türkiye’de önlisans eğitimi ve önlisans muhasebe bölümüne kısa bir bakış

Eğitim, temel olarak kişileri ilerideki mesleklerine hazırlamaya ve hayatlarını bu yönde değiştirmeyi amaçlayan bir araçtır. Eğitim bir süreçtir. Bu süreç içerisinde, kişinin davranışlarının istenilen yönde değiştirilmesi amaçlanmaktadır. Yaşam boyu devam eden öğrenim süreci; bir öğrenciyi mükemmel bir insan yönünde şekillendirmede son derecede etkilidir ve bu süreçte son söz şüphesiz ki, bilimselliği esas alan üniversitedir.

Üniversite sözünün kökeni, "bilgilerini paylaşmak ve aktarmak için bir araya gelen bilgiler topluluğu"dur. Üniversite eğitimi, öncesiyle de bütünlük arz eden dinamik bir süreçtir. Bu nedenle, üniversiteye gelen öğrencilerin bilimsel ve kültürel altyapıları ve üniversite eğitiminden beklentileri, üzerinde durulması gereken önemli konulardır.

Ülkemizde üniversite eğitiminde öğrencilerin sevdikleri bir mesleği seçmek yerine Ölçme Seçme Yerleştirme Sınavlarında aldıkları puanların önem taşıdığı görülmektedir.

Eğitim-öğretim kurumlarının en üst konumunda yer alan üniversitelerin eğitimde ve toplumsal yaşamda ayrı bir önemi bulunmaktadır.

Türkiye’de üniversite eğitimi 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı “Yükseköğretim Kanunu” ile Türk Yükseköğretim Sistemi Kıta Avrupası Modelinden ayrılarak, Anglo-Sakson Modelinin temel ilkelerine dayandırılmıştır.

2547 sayılı kanuna göre yükseköğretim milli eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim - öğretimin tümüdür. Yine kanuna göre yükseköğretim kurumları; üniversite ile ileri teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuarlar, araştırma ve uygulama merkezleri ile bir üniversite veya ileri teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarıdır.

Türkiye’de 2014-2015 eğitim-öğretim yılı itibarıyla 123’ü devlet ve 73’ü vakıf olmak üzere toplam 196 üniversitede eğitim-öğretim faaliyetleri devam etmektedir (YÖK, 2015).

Son 10 yıla bakıldığında üniversite sayısı % 155 artarak bugünkü sayısına ulaşmıştır. Öğrenci seçme ve yerleştirme merkezinin verilerine göre bu üniversiteler tarafından kurulan meslek yüksekokulu sayısı 985 olup, tüm yurt geneline yayılmış olan bu okullara halk ve yerel yönetimlerin ilgi ve desteği giderek artmaktadır. Meslek yüksekokulları, iş dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikli ara insan gücünü yetiştirme gayretinde olup, eğitimlerini bu yönde devam ettirmektedirler.

Kuruluş şekillerine göre ülkemizde üç çeşit meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Bunlar devlet üniversiteleri tarafından kurulmuş olan meslek yüksekokulları, vakıf üniversiteleri tarafından kurulmuş meslek yüksekokulları ve üniversite kurma şartına bağlı olmaksızın 4702 Sayılı Kanun hükümlerine göre vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarıdır (Şenol ve Tüfekçi, 2007: 152).

Ülkemizde muhasebe eğitimi ortaöğretim kurumlarında lise düzeyinde, yükseköğretim kurumlarında ise önlisans, lisans ve lisansüstü düzeylerinde yapılmaktadır. Eğitim ve öğretim süreçlerinde, her düzeyde nitelikli muhasebe elemanı gereksinimi karşılamak amaçlanmaktadır. Bu amaca yönelik olarak da eğitim ve öğretim süreçleri şekillendirilmekte ve ders programları buna göre yapılandırılmaktadır. Özellikle meslek yüksekokullarında önlisans düzeyinde doğrudan muhasebe mesleğine yönelik nitelikli eleman yetiştirmeyi hedefleyen programlar açılmakta ve buna uygun öğretim yapılmaktadır (Şengel, 2011: 169-170).

Türkiye’de Muhasebe ve Vergi Uygulamaları programı öğrenci sayılarına baktığımızda 2012-2013 eğitim-öğretim döneminde 493 programda 25.801 öğrenci öğrenim görmekte iken bu sayı 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde 489 programda 25.893 öğrenciye, 2014-2015 eğitim-öğretim döneminde ise 422 programda 23.649 öğrenciye düşmüştür.

2. Muhasebe mesleği, gereksinimleri ve Türkiye’deki durumu

Muhasebe mesleği bir uğraşının meslek olarak nitelenebilmesi için gerekli olan özelliklere sahiptir. Bir uğraşının meslek olarak kabul edilmesine yönelik olarak bir uğraşı;

- karmaşık ve sürekli gelişen bir bilgi yapısını içeriyorsa,
- uygulamada karşılaşılan sorunların çözümünde mesleki yargı kullanıyorsa,
- kamu yararına hizmet edecek mesleki bir sorumluluk taşıyorsa,

bir meslek olarak kabul edilmektedir (Marşap, 1996: 119).

Her meslekte olduğu gibi muhasebe mesleğini icra eden meslek mensuplarında da aranan bir takım nitelikler vardır. Şüphesiz ki muhasebecilerin sahip oldukları bilgi, beceri, görgü ve yeteneklerinin, hem kendilerinin hem de mesleklerinin gelişiminde önemli rolü vardır. Mesleğin başlangıcı için, muhasebe

meslek mensubunun mesleği ile ilgili temel bilgileri, yöntemleri ve teknikleri öğrenmesi ve bunları işinde kullanabilmesi için muhasebe konularını ana konu olarak işleyen bir yükseköğretim kurumundan mezun olması gereklidir (Yıldız, 2010: 158).

Uluslararası gelişmeler ile küresel ekonomi ve küresel şirketler, muhasebe mesleğinin ve muhasebe uygulamalarının uluslararası bir niteliğe kavuşmasını gerektirmiştir. Muhasebe mesleğinin uluslararası nitelikleri, uluslararası denetim ve güvence standartları, uluslararası muhasebe eğitimi standartları ve uluslararası etik kuralları ile belirlenmiştir. Muhasebe uygulamaları ise uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları ile belirlenmiştir (TÜRMOB, 2014: 4).

Uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları, muhasebe uygulamalarının dayandığı muhasebe kültürünü oluşturmuştur. Uluslararası denetim ve güvence standartları ile uluslararası muhasebe eğitimi standartları ve uluslararası etik kuralları, muhasebe mesleğinin uluslararası kültürünü oluşturmuştur (TÜRMOB, 2014: 4).

Muhasebe mesleği, uzun yıllar süren bir çalışma ve mücadele sonucunda 3568 sayılı yasayla belirli esaslara bağlanmış ve avukatlık, doktorluk gibi bir meslek niteliği kazanmıştır. 2008 yılında yapılan değişiklikle 3568 sayılı yasaya göre muhasebe meslek mensupları "Serbest Muhasebeci Mali Müşavir" ve "Yeminli Mali Müşavir" olmak üzere iki unvan altında çalışmaktadır. Bu unvanlara sahip olmanın özel şartları 3568 sayılı kanunda belirtilmiştir. Herhangi bir kişinin bu unvanlara sahip olabilmesi için en asgari olarak hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyasal bilimler dallarında eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan veya denkliği yükseköğretim kurumunca tasdik edilmiş yabancı yükseköğretim kurumlarından en az lisans seviyesinde mezun olması gerekmektedir.

Görmüş oldukları işlevler bazında muhasebe meslek mensupları bağımsız ve bağımlı çalışanlar olmak üzere ikiye ayrılabilir. Bağımsız çalışan meslek mensupları ekonomik birimlerden ayrı, başka bir ifade ile birimle organik bir bağı olmadan, kendi işyerlerinde ve sorumluluklarında mesleği icra etmekte ve genelde müşavirlik ve denetim işlevi görmektedirler. Özel veya kamu kurumlarında yer alan muhasebe işlevinde yönetim adına muhasebe işlerini gören meslek mensupları bağımlı muhasebeciler olarak tanımlanabilir (Sevim ve Elmacı, 2013: 260).

Türkiye'de TÜRMOB'un 2014 kayıtlarına göre, ülke genelinde 77 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve 8 Yeminli Mali Müşavir odası olmak üzere 85 odamızda 96 bin 35 ruhsatlı bağımsız olarak adlandırabileceğimiz muhasebe meslek mensubu bulunmaktadır (TÜRMOB, 2015).

Tablo 1: Meslek mensuplarının öğrenim durumu

Eğitim Durumu	Yüzde (%)
İlköğretim	2
Meslek Lisesi	13
Önlisans	5
Lisans	76
Yüksek Lisans	3
Doktora	1

Kaynak: TÜRMOB (2015), 2014 Faaliyet Raporu, <http://www.turmob.org.tr> (05.02.2015)

Ruhsatlı meslek mensuplarının eğitim durumlarına baktığımızda en yüksek oranın lisans seviyesi, en düşük oranın ise doktora seviyesi olduğunu görüyoruz.

Bağımlı muhasebeciler diye tanımlayabileceğimiz diğer muhasebe meslek sahipleri ise, Türkiye'de ortaöğretim ve önlisans muhasebe eğitimi veren okullardan mezun olanlar ve iş hayatında "Ara Eleman" veya "Meslek Elemanı" olarak nitelendirilen kişilerdir. Özel veya kamu sektöründe çalışan bu elemanlar unvan olarak çeşitli sınıflara sahiplerdir. Bu unvanlar Türkiye İş Kurumu'nun yayınladığı Türk Meslek Sözlüğü'nde şu şekilde tanımlanmıştır (İŞKUR, 2014a);

- Bilgisayarlı Muhasebe Elemanı
- Bilgisayarlı Muhasebe ve Vergi Uygulama Meslek Elemanı
- Muhasebe Meslek Elemanı
- Muhasebe ve Vergi Uygulama Meslek Elemanı
- Ön Muhasebe Elemanı

Bu meslekleri icra etmek için en asgari koşullar sözlükte belirtilmiş ve kurum tarafından tutulan istatistikler bu unvanlar altında kayda alınmıştır.

Türkiye İş Kurumu her yıl işgücü piyasasının istatistiklerini tutmakta ve bu istatistikleri bir sonraki yıl rapor olarak yayınlamaktadır. 2013 yılına ait İşgücü Piyasa Analizi Raporu'na göre muhasebe unvanlarına sahip özel ve kamu sektöründe çalışan toplam 171.202 kişi vardır. Bu kişilerin yaklaşık % 70'i ortaöğretim ve önlisans mezunundan oluşmaktadır.

Tablo 2: Muhasebe mesleğini icra edenlerin öğrenim durumu

Mezuniyet Durumu	Ortaöğretim	Önlisans	Lisans	Lisansüstü	Diğer	TOPLAM
Kişi Sayısı	72.907	47.183	42.898	443	7771	171.202

Kaynak: İŞKUR. (2014b). 2013 İstatistik Yıllığı-Tablo 24, <http://www.iskur.gov.tr> (22.12.2014).

Türkiye İş Kurumu'nun İşgücü Piyasa Analizi Raporu'na göre, muhasebe mesleği 2012 yılında 63.201 kişi, 2013 yılında 81.813 kişi ile en çok iş başvurusu yapılan meslekler içinde ilk 10'da yer almaktadır. Ayrıca muhasebe mesleği Türkiye'de en çok çalışılan 20 meslek listesinde 9'cu sırada yer almaktadır.

Yine Türkiye İşgücü Piyasa Analizi raporlarına göre, muhasebe mesleği en çok eleman aranan meslekler sıralamasında ilk 15 de yer almaktadır.

Yukarıdaki verilerden de anlaşılacağı gibi muhasebe mesleği Türkiye'de en çok önem verilen ve en çok iş alanına sahip olan mesleklerden biridir. Türkiye de şu an en çok aranan nitelikli elemanların başlarında muhasebe elemanları gelmektedir. Böyle ilgi gören bir alanın da, mesleğinin önemi ve ilgisi büyük olmaktadır.

3. Mesleklerde standartlaşma ve Türkiye'de mesleki standart uygulaması

Meslek, insanın yaşamını sürdürebilmek için icra ettiği ve genellikle yoğun bir eğitim, çalışma, bilgi birikimi ile seçilen mesleğe bağlı olarak yetenek geliştirmeyi gerektiren ve tüm bu sürecin sonunda kişilerin kazandığı unvanın adıdır.

Meslek mensubunun mesleki yeterliliğe sahip olabilmesi için belli koşulların yerine getirilmesi gerekir. Bu koşulların "objektif" bir kriterle bağlanması bir zorunluluktur. Bunun yolu ise ilgili adayları bilgili olması öngörülen konularda ve belirli uzmanlık alanları itibarıyla, düzenleyici otorite tarafından yetkilendirilmiş bir kurum tarafından yapılacak sınavlara tabi tutmaktan ve bu sınavlardan başarılı olma zorunluluğu getirmeden geçtiği hususunda fikir birliğine varmışlardır. Mesleki yeterliliğin ölçülmesinde temel çözüm; koşulları, kuralları ve içeriği önceden belirlenmiş bir sınava dayanmaktadır (Bayazıtlı ve Çelik, 2003: 3).

Meslek mensuplarının mesleki yeterliliklerinin ölçülmesi sınava dayalı olmasına karşın, bu sınav sistemi bir eğitim sürecine dayalı olarak gerçekleştirilmelidir. Meslek mensuplarına sunulacak eğitim, meslek mensuplarının örgün eğitimi kurumlarından aldıkları eğitimin ötesinde bir eğitim olmak durumundadır. Bu anlamda, mesleki yeterliliğin sağlanması ve ölçülmesinde meslek mensuplarının örgün eğitimi kurumlarından aldıkları eğitimin yeterli sayılması ve bunun belgelendirmede temel alınması önemli bir hata olacaktır. Örgün eğitim kurumlarında verilen eğitimin kalitesinin her bir eğitim kurumunda farklı olması tüm dünyada kabul edilen bir gerçektir (Bayazıtlı ve Çelik, 2003: 4).

Bu noktada, mesleki sınıflamalar ve bunun sonucunda belirlenen meslek standartlar devreye girmektedir. Meslek standardı teknik bir uzlaşma belgesidir. Bir mesleğin başarı ile icra edilebilmesi için gerekli bilgi, beceri, tavır ve tutumların neler olduğunu gösteren asgari normdur. Belirli bir meslek çerçevesinde icra edilecek iş faaliyetlerini tanımlar (TOBB, 2008).

Meslek Standartları (TOBB, 2008);

- İş analizine dayanır
- Hazırlama sürecinde ilgili sosyal tarafların etkin katılımı esastır
- Mesleki yeterlilik seviyelerini yansıtır
- Mesleki alanla ilgili sağlık, güvenlik ve çevre koruma gerekliliklerini içerir
- Açık ve anlaşılır şekilde yazılır
- Ayrımcılık unsurları içermez

Meslek Standardı, bir mesleğin gereklerinin kabul edilebilir standartlarda yerine getirilebilmesi için ihtiyaç duyulan asgari bilgi, beceri, tutum ve davranışları gösteren normlardır. Meslek standartları ayrıca, başta çalışanlar, eğitimciler ve işverenler olmak üzere, ilgili bütün kesimlere, bir mesleğin başarı ile yürütülebilmesi için gerekli olan nitelikler ve o meslekte yeterlilik belgesi alabilmek için yapılacak sınavlarda aranacak ölçme ve değerlendirme kriterleri hakkında fikir vermektedir (Tuncer, 2006: 184-185).

Ülkemizde meslek standardı hazırlanması konusunda kanun ile yetkilendirilmiş kuruluş Mesleki Yeterlilik Kurumudur (MYK). Standardı hazırlanacak meslekleri, MYK tarafından iş piyasasının ve eğitim kurumlarının öncelikli ihtiyaçları ve sektör komitelerinin önerilerini de dikkate alarak MYK Yönetim Kurulunca belirlenir. Ulusal Meslek Standardı (UMS) bir mesleğin başarı ile icra edilebilmesi için Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından kabul edilen gerekli bilgi, beceri, tavır ve tutumların neler olduğunu gösteren asgari normdur. Meslek Standardının şekli ve içeriği, MYK tarafından hazırlanmış olan formata uygun olarak hazırlanır. Standardı belirlenecek mesleğe ilişkin yeterlilik düzeyleri, Avrupa Birliği tarafından benimsenen yeterlilik seviyelerine ve Avrupa Yeterlilik Çerçevesine (AYÇ) uygun olmak zorundadır.

Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun 2013 yılı faaliyet raporunu incelediğimizde, çeşitli kurumlarla 75 işbirliği protokolü imzalandığını ve yapılan çalışmalar sonucunda 140 UMS Resmi Gazete'de yayımlanarak

toplam Ulusal Meslek Standardı (UMS) sayısı 500'e ulaştığını görüyoruz. 31.12.2013 tarihi itibarıyla imzalanan işbirliği protokolleri 723 UMS hazırlanmasını kapsamaktadır. Bu sayı 2014 yılında 578'e ulaşmıştır. (MYK, 2014:25)

4. Muhasebe mesleğinde ara eleman meslek standardı problemi

Mesleki yeterlilik, bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi, ehliyet sahibi olma durumu olarak ifade edilebilir. Mesleki yeterlilikte, belirli bir göreve en uygun kişilerin getirilmesi sistemi olarak tanımlanan "liyakat ilkesi"nin benimsenerek hayata geçirilmesi, bir başka deyişle işin layıkıyla yapılabilmesi için, işi yapacak meslek mensubunun taşıması gereken asgari niteliklerin tüm ayrıntıları ile ortaya konulması gerekir. Bu durum mesleki standartlarının oluşturulması gereğine işaret eder. Meslek mensuplarının çalışma alanlarına göre uzmanlaşmaları ve yapılacak işin özellikleri ile bu işi yapacak olan kişilerde bulunması gereken özelliklerin saptanması gereksinimi belirli standartların oluşturulmasını kaçınılmaz kılmıştır. Meslek standartlarının geliştirilmesi, meslek mensubunun profilinin nitelik ve nicelik açısından öngörülen ölçütlere göre belirlenmesi zorunluluğundan doğmaktadır. Bu bağlamda, hizmetlerin meslek standartlarına uygunluğunun ölçülebildiği sınavlar, mesleki yeterliliğin güvencesini sağlayacak bir belgelendirme (ruhsatlandırma, lisanslama) sisteminin oluşturulması zorunluluğunu da beraberinde getirmiştir (Bayazıtlı ve Çelik, 2003: 3).

Mesleki yeterliliğin ölçülerek bunun bir ruhsata bağlanması bir başka deyişle, belgelendirme işgücü piyasasında profesyonel meslek mensupları ile diğer kesimlerin birbirleri ile olan etkileşiminin güçlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Mesleki yeterliliğin belgelendirilmesi, meslek mensuplarına sahip oldukları bilgi ve becerileri, yeni bir işe başvururken sergileme olanağı verdiği gibi yeni bir işi öğrenme ya da iş değiştirme durumlarında ulusal düzeyde olduğu kadar uluslararası alanda da kolaylıklar sağlamaktadır (Bayazıtlı ve Çelik, 2003: 3).

Muhasebe mesleğinde ara eleman veya meslek elemanı yeterliliğine sahip olduğunu belirten bir belgelendirmenin olmadığı Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun yayınlamış olduğu 578 ulusal meslek standardında görülmektedir. Ayrıca kurumun proje aşamasındaki diğer standartlarda da henüz muhasebe mesleğine ait bir yeterlilik belirlenmemiştir. Bu durum mesleği icra etmek için üniversitelerin önlisans muhasebe ve vergi uygulamaları bölümünde mezun olan öğrenciler için bir takım problemler ortaya çıkarmıştır. Bu problemleri başlıklar halinde inceleyecek olursak;

a. Meslekte ruhsat problemi

3568 sayılı kanunda 2008 yılında yapılan değişiklikle önlisans mezunlarının müşavir olma hakları ellerinden alınmıştır. Bu durum mezunların muhasebe unvanlı diğer işlere veya kendi meslekleri dışındaki işleri yapmaya yönlendirmiştir.

b. Unvan problemi

Unvan bir kimsenin işi, mesleği veya toplum içindeki durumu ile ilgili olarak kullanılan ad ya da sandır. Ayrıca unvan bir mesleği icra eden kişilere verilen ortak sıfat olmakla beraber, aynı zamanda meslek içindeki farklılıkları da ifade eden bir kavramdır. Önlisans muhasebe bölümünden mezun olan kişilerin diplomalarında herhangi bir unvan isminin olmaması da piyasada aranan unvanlı işler için problem oluşturmaktadır. Bu durum diğer program mezunlarının da (işletme, pazarlama, lojistik vd.) muhasebe unvanlı işlere başvurmalarına ve böylece ortaya niteliksiz ara eleman probleminin çıkmasına neden olmaktadır.

c. Lisans ve lisansüstü mezunları

Bir diğer problemde ara eleman sıfatına sahip olmamalarına rağmen lisans ve lisansüstü mezunların açık bulunan muhasebe unvanlı işlere talip olmasıdır.

d. Muhasebe eğitimi vermeyen bölümlerden mezun olanlar

Üniversitede hiçbir şekilde muhasebe eğitimi almamış kişilerin sertifika sahibi olarak (örneğin; bilgisayarlı muhasebe sertifikası) normalde unvanın gerektirdiği yeterliliklere sahip olmayan sadece bir konuda eğitim alarak açık muhasebe işlerine talip olması da bir başka problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

e. Eğitim-öğretim problemi

Önlisans muhasebe programları için bir diğer problem de eğitim müfredatı ve üniversitelerdeki ders seçimindeki yanlışlardır. Bu yanlışlar mezun olan öğrencilerin bilgi ve becerileri doğrudan etkilemektedir.

Türkiye'de kayıtlı ara elemanı istatistiklerinin tutulduğu İŞKUR'un 2014 yılında yayınladığı rapora baktığımızda muhasebe unvanlı 23.517 açık iş ilanına yapılan takdim 231.163 kişidir. İşe yerleştirme sayısı ise 8212 kişidir, bir başka deyişle yapılan takdim sadece %3,55'i işe yerleşmiştir (Tablo3).

Tablo 3: Muhasebe mesleğinin son 3 yıldaki durumu

Meslekler	Yıl içinde			Yıl içinde			Yıl içinde			Yıl içinde			Kayıtlı İşgücü			Kayıtlı İşsizler		
	Yapılan Başvuru			Alınan Açık İş			Sverene Yapılan Takdim			İşe Yerleştirme								
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Ön muhasebeci	23.789	30.406	37.930	5.622	7.860	14.883	47.461	89.213	176.639	1.908	2.738	4.970	40.121	55.540	79.178	33.721	38.206	45.179
Muhasebeci	10.985	25.799	27.125	2.127	4.042	7.119	13.848	29.618	50.773	939	1.368	2.447	23.326	47.613	59.102	19.135	32.002	33.838
Muhasebe meslek elemanı	2.719	6.996	6.758	525	790	1.515	917	2.924	3.751	186	294	795	4.484	13.096	15.970	3.489	8.253	8.668

Kaynak: İŞKUR (2014). "2013 İstatistik Yıllığı-Tablo 40", <http://www.iskur.gov.tr> (22.12.2014).

İşe yerleştirme oranının bu kadar düşük olmasının ve muhasebe mesleğinin en çok eleman arananlar arasında ön sıralarda olmasının ve mesleğe eleman temininde güçlük çekilme nedenlerine baktığımızda %84 oranında "gerekli meslek niteliğine/beceriye sahip eleman bulunmaması" cevabı ilk sırayı almaktadır.

Tüm bu oranlar ve yukarıda başlıklar halinde saydığımız problemler özel ve kamu sektöründeki muhasebe departmanında çalışacak ara elamanları için bir mesleki yetersizliğin varlığına ve muhasebe elemanı yetiştirmek için okullarda verilen eğitimin yeterli olmadığını, sonuç olarak bu konuda etkili bir meslek standardı gerekliliğini ortaya koymaktadır.

5. Muhasebe ara elemanı meslek standardı için bir öneri

Bir meslek standardı genel olarak aşağıdaki hususları içermektedir (Tuncer, 2006: 184-185):

Standardın hazırlandığı seviye için yaygın olarak kullanılan mesleki unvan ve tanım,

- Bir mesleğin gereklerini uygun olarak yerine getirmek için kişinin yapması gereken görev ve işlemler,
- Genel olarak kullanılan araç-gereç ve ekipmanlar,
- Bir mesleğin gereklerini uygun şekilde yerine getirebilmek için kişinin sahip olması gereken genel bilgi ve beceriler ile tutum ve davranışlar,
- Mesleğin uzmanlık dalları ile birlikte mevcut durumu ve gelecekte göstereceği eğilimler.

Ulusal meslek standartlarının hazırlanması hakkında yönetmeliğin 5/2. maddesine göre standardı belirlenecek mesleklere ilişkin yeterlilik düzeyleri, Avrupa Birliği tarafından benimsenen yeterlilik seviyelerine ve Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından 23 Nisan 2008 tarihinde kabul edilen "Hayat Boyu Öğrenmede Avrupa Yeterlilik Çerçevesi (AYÇ)"ne uygun olmak zorundadır (MYK, 2014).

Buna göre "Muhasebe Meslek Elemanı Standardı" belgesine sahip olması için bir kişinin üniversitelerin önlisans "muhasebe ve vergi uygulamaları" bölümünden mezun olma şartının aranması düşünülmektedir. Bu bölümden mezun olan kişiler Avrupa Yeterlilik Çerçevesi'nde seviye 5'in özelliklerini taşımaktadır. Seviye 5'e göre bir çalışanda olması gereken bilgi, beceri ve yetkinlik özelliği aşağıdaki gibidir (MYK, 2014);

Bilgi; Çalışan, bir alanda kapsamlı, uzmanlaşma gerektiren, pratik ve teorik bilgiye ve bilgi temelinin sınırlarıyla ilgili farkındalığa sahiptir.

Beceri; Çalışan, soyut sorunlara yaratıcı çözümler geliştirmek için gereken kapsamlı bir dizi bilişsel ve pratik becerilere sahiptir.

Yetkinlik; Çalışan öngörülemez değişimin bulunduğu iş faaliyetlerini yönetir ve denetler. Kendisinin ve diğerlerinin performansını değerlendirir ve geliştirir.

Standart hazırlanırken, Mesleki Yeterlilik Kurumunun yayınladığı "Ulusal Meslek Standart Formatı" ve "Meslek Standardı Hazırlama Başvuru Formu" incelenmiş ve buradaki başlıklar altında öneri hazırlanmıştır.

5.1 Meslek tanımı

5.1.1 Meslek tanımı

Muhasebe Meslek Elemanı (Seviye 5) kamu ve özel sektör işletmelerinde, hizmet ve üretim faaliyetlerinin gerçekleşmesi için yapılan mali nitelikteki işlemleri ulusal ve uluslararası muhasebe standartlarına, mevzuatına ve kanunlarına göre bilgisayara kayıt eden, sonuçlarını raporlayan ve raporları analiz ederek sunma bilgi ve becerisine sahip nitelikli kişidir.

5.1.2 Mesleğin uluslararası sınıflandırma sistemlerindeki yeri

ISCO 08: 2411 (Muhasebeci)

5.1.3 Sağlık, güvenlik ve çevre ile ilgili düzenlemeler

- 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu
- 2872 Sayılı Çevre Kanunu
- 4857 Sayılı İş Kanunu
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
- 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
- Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

- Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik
- İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik
- Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği

Ayrıca; iş sağlığı ve güvenliği ve çevre ile ilgili yürürlükte olan, kanun, tüzük ve yönetmeliklere uyulması ve konu ile ilgili risk değerlendirmesi yapılması esastır.

5.1.4 Meslek ile ilgili diğer mevzuat

- 213 sayılı Vergi Usul Kanunu
- 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
- 6098 sayılı Borçlar Kanunu
- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

Ayrıca; meslek ile ilgili yürürlükte olan kanun, tüzük, yönetmelik ve diğer mevzuata uyulması esastır.

5.1.5 Çalışma ortamı ve koşulları

Muhasebe Meslek Elemanı (Seviye 5) havalandırma, ısıtma ve soğutma sistemlerini içeren, yeterli aydınlatma sistemine sahip, ergonomik ofis araç ve gereçleri ile donatılmış, gerekli iletişim imkanlarını sunan altyapıya sahip (internet bağlantısı, telefon, faks vb.) ofis ortamında çalışır.

Yılsonu ve dönem sonlarında gece ve hafta sonu çalışmak gerekebilir. Meslek elemanları çalışmalarını sırasında muhasebecilerle, işverenlerle ve diğer görevlilerle iletişim halindedir.

5.1.6 Mesleğe ilişkin diğer gereklilikler

Muhasebe Meslek Elemanı (Seviye 5), üniversitelerin önlisans “muhasebe ve vergi uygulamaları” bölümünden mezun olmalıdır.

5.2 Meslek profili

5.2.1 Görevler

- Muhasebe ile ilgili tüm belgeleri bilgisayara kaydeder
- Belgelerin korunması, dosyalanması ve denetimi ile ilgili işlemleri yapar
- İşletme adına ödenmesi gereken vergi, harç ve diğer ödemelerin takibini yaparak ödenmesini sağlar

- Her ayın sonunda o ayın hesaplarının ve yapılan işlemlerin genel kontrolü amacıyla aylık dökümü çıkarır (aylık mizan), hata var ise gerekli düzeltmeleri yapar

- İşletmenin bankalar, müşteriler, maliye ve diğer kuruluşlarla olan ilişkilerini izler

- Yıl sonunda işletmenin mal varlığının çıkarılması amacıyla sayım ve ölçüm işlemlerini (envanter) yapar

- Dönem sonunda işletmenin kar ve zarar durumunu, varlığını, alacak ve borcunu gösteren tabloları (bilanço) düzenler

- Kurum ve kuruluşların yıl boyunca yapmış olduğu işlemlerin muhasebe kayıtlarını izler ve denetler

- Mali tabloları düzenler

- Çalıştığı işyerinin stok, banka, cari, kıymetli evrak, borç ve alacaklarını takip eder

- Firmanın diğer kurumlarla olan yazışmalarını hazırlar

- Muhasebeleştirme, maliyet hesaplama ve envanter işlemlerini yapar

- Raporlama ve yedekleme işlemlerini yapar

- İşletme kuruluş-kapanış işlemlerini ve ilgili kurumlara başvuru işlemlerini takip eder.

5.2.2 Kullanılan Araç, Gereç ve Ekipman

1. Bilgisayar ve donanımları (tarayıcı, yazıcı)

2. Fotokopi makinesi

3. Hesap makinesi

4. İletişim araçları (telefon, tele-konferans sistemleri, akıllı cep telefonları, telefaks, kablosuz internet erişim araçları)

5. Lazer işaretleyici-sunum oynatıcı

6. Ofis ve kırtasiye malzemeleri

7. Projeksiyon cihazı

5.2.3 Bilgi ve Beceriler

1. Analiz etme bilgisi

2. Araç, gereç ve ekipman bilgisi

3. Araştırma, veri toplama ve bilgi edinme becerisi

4. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi görme ve yorumlama becerisi

5. Bilgisayar ve bilgi teknolojileri okuryazarlığı (ofis programları dâhil) becerisi
6. Genel matematik, istatistik ve olasılık bilgisi
7. Hedef odaklı çalışma becerisi
8. İkna becerisi
9. İş sağlığı ve güvenliği bilgisi
10. İşindeki öncelikleri belirleme ve hareket etme becerisi
11. İşyeri çalışma prosedürleri bilgisi
12. Kalite bilinciyle hedeflere yönelme becerisi
13. Kanun ve mevzuat bilgisi
14. Koordinasyon becerisi
15. Mali olayları kayıt altına alabilme bilgisi
16. Mali tablo hazırlama bilgisi ve becerisi
17. Mesleki terim bilgisi
18. Muhasebe işlemlerini gerçekleştirecek paket programları kullanma bilgisi
19. Raporlama bilgi ve becerisi

5.2.4 Tutum ve Davranışlar

1. Analitik düşünebilmek
2. Bilgi, tecrübe ve yetkisi dâhilinde karar vermek
3. Çalışma zamanını etkili ve verimli kullanmak
4. Çalışmalarında planlı, organize ve disiplinli olmak
5. Çalışmalarında yeniliklere açık ve geliştirici olmak
6. Değişime açık olmak ve değişen koşullara uyum sağlamak
7. Detay odaklı çalışmak ve işini takip etmek
8. Ekip içerisinde uyumlu çalışmak
9. Görev tanımını, görevi ile ilgili talimatları ve sorumluluklarını bilmek ve yerine getirmek
10. Hizmet içi eğitim ve seminerlere katılma konusunda istekli olmak
11. Hizmet ve kalite odaklı yaklaşım sergilemek
12. İletişim kurduğu kişilerle etkili ve güzel konuşmak
13. İlgili kişi ve birimlere zamanında ve doğru bilgi aktarmak
14. İşyeri çalışma prensiplerine uymak
15. İşyerine ait araç, gereç ve ekipmanların kullanımına özen göstermek
16. Kurum kültürüne ve meslek etiğine uygun hareket etmek
17. Sektöre ilişkin işini etkileyecek güncel olayları takip etmeye önem vermek
18. Soğukkanlı olmak ve sorunlara çözüm üretmek
19. Sorumluluğu dahilindeki iş ve işlemlerde inisiyatif almak
20. Tecrübe ve bilgisini çalışma arkadaşlarına aktarmak

5.3 Ölçme, Değerlendirme ve Belgelendirme

Muhasebe meslek elemanı (Seviye 5) meslek standardına göre belgelendirme amacıyla yapılacak ölçme ve değerlendirme, gerekli çalışma şartlarının oluşturulduğu test ve sertifikasyon merkezlerinde yazılı ve/veya sözlü teorik ve uygulamalı sınav şeklinde olacaktır. Ölçme ve değerlendirme yöntemi ile uygulama esasları bu meslek standardına göre hazırlanacak ulusal yeterliliklerde detaylandırılır. Ölçme ve değerlendirme ile belgelendirmeye ilişkin işlemler Mesleki Yeterlilik Kurumu Mesleki Yeterlilik, Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği çerçevesinde yürütülür.

Sonuç

Muhasebe mesleği için müşavirlik dışında bir meslek standardının olması işverenlerin nitelikli işgücü talebini karşılaması açısından gereklidir. Böyle bir standardın varlığı bu mesleği icra etmek için önlisans muhasebe ve vergi uygulamaları bölümünde okuyan öğrenciler içinde bir motivasyon kaynağı olacaktır.

Mesleki yeterliliğin belirlenmesi için ve muhasebe mesleğinde işverenlerin taleplerinin yerine getirilmesi için TÜRMOB, Mesleki Yeterlilik Kurumu, Türkiye İş kurumu ve üniversiteler işbirliği yapmalıdır.

Muhasebe mesleğinin sadece müşavirlik unvanı ile sınırlı olmadığı, birçok sektörde çeşitli sıfatlarla muhasebeci talebi olduğu bilinmektedir. Bu talepleri karşılamak için önlisans muhasebe ve vergi uygulamaları bölümünde okuyan öğrenciler desteklenmelidir. Çünkü bu bölümde okuyan öğrencilerin aldıkları derslerin muhasebe yoğunluğu diğer iktisadi ve idari bölümlerden daha fazladır.

Bu çalışmada gerek işverenler için gerekse de iş talebi olan muhasebe mezunlarının desteklenmesi için bir standart önerisi getirilmiştir. Önerilen standart Türkiye İş Kurumunun ve çeşitli araştırmacıların yaptığı piyasa araştırmalarında işverenlerin muhasebe unvanlı işlerden beklentileri dikkate alınarak

hazırlanmıştır. Ayrıca Mesleki Yeterlilik Kurumunda yayınlanmış olan diğer meslek standartları da incelenmiştir.

Muhasebe meslek standardı önerisinin dikkate alınması iş dünyasının arzuladığı nitelikli meslek elamanı talebini karşılamada yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- BAYAZITLI, Ercan ve ÇELİK, Orhan (2003). "Profesyonel Muhasebe Mesleğinde Mesleğin Yeterliliğinin Ölçülmesi ve Bu Konudaki IFAC Kuralları", VI. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, Belek/Antalya.
- ELMACI, Orhan ve SEVİM, Şerafettin (2013), "Muhasebe Eğitiminde Hedef 2023: Stratejik Yol Haritası", 32. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Antalya.
- İŞKUR (2014). "2013 İstatistik Yıllığı-Tablo 40", <http://www.iskur.gov.tr> (22.12.2014).
- İŞKUR (2014a), "Türk Meslekler Sözlüğü", <http://esube.iskur.gov.tr/Meslek/meslek.aspx> (15.12.2014).
- İŞKUR (2014b), "2013 İstatistik Yıllığı-Tablo 24", <http://www.iskur.gov.tr> (22.12.2014).
- MARŞAP, Beyhan (1996), "Muhasebe Mesleği, Fonksiyonları ve Meslek Mensuplarının Nitelikleri", *Yaklaşım Dergisi*, 37: 19-123.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (2014), "2013 Faaliyet Raporu", <http://www.myk.gov.tr/index.php/tr/teskilat/idari-ve-mali-isler-dairesi-baskanligi/537> (05.02.2015).
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (2014), <http://www.myk.gov.tr> (11.12.2014).
- ŞENGEL, Salim (2011), "Türkiye'de Muhasebe Meslek Elemanı Talebi Üzerine Bir Araştırma" *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 50: 167-180.
- ŞENOL, Hasan ve TÜFEKÇİ, Ömer, Kürşad (2007), "Muhasebe Programında Eğitim Gören Öğrencilerin Profili ve Beklentileri: SDÜ Örneği", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (5): 151-163.
- TOBB (2008) "İşgücü Piyasası İhtiyaçlarının Karşıllanması İçin Mesleki Eğitim ve Öğretim Semineri", <http://abm.tobb.org.tr/haberler/taix2/Mesleki%20Yeterlilik%20Kurumu.pdf> (05.01.2015)
- TUNCER, Murat (2006), "Mesleki ve Teknik Eğitimde Meslek Standartları ve Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecindeki Yeri ve Önemi: Motor Yenileştirmeci Meslek Alanı Örneği", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1): 181-206.
- TÜRMOB (2014), "2013 Faaliyet Raporları", <http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/FaliyetRaporu.aspx> (19.11.2014).
- TÜRMOB (2015), "2014 Faaliyet Raporları", <http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/FaliyetRaporu.aspx> (09.02.2015).
- YILDIZ, Gülsevil (2010), "Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği ve Kayseri İl Merkezinde Bir Uygulama", *Erciyes Üniversitesi İİBF dergisi*, 36: 155-178.
- YÖK (2015), <http://www.yok.gov.tr/web/guest/universitelerimiz> (04.01.2015).